

National Library
of Sweden

Avdelning/Enhet	Bibliotekssamverkan
Handläggare	Elisabet Rundqvist, Bagir Kwiek
Datum	2022-05-24
Diarienummer	2020-1235

Utredning romani chib och romsk biblioteksfunktion

Utredningsunderlag för etablering av bibliotek för romer och romani chib - del av redovisningen av uppdrag till Kungl. Biblioteket om nationella minoriteters bibliotek Ku2020/02691

Kungliga biblioteket, Enheten för bibliotekssamverkan

Inledning	3
Kort summering	3
Bakgrund och behovsinventering.....	4
Disposition	4
Insats 1: Resursbiblioteksfunktion för romani chib.....	4
Resursbibliotek för romani chib.....	4
Förslag på värdbibliotek för funktionen resursbibliotek.....	6
KB:s bedömning	8
KB:s förslag	8
Insats 2: Specialbibliotek för romer	9
Skäl till att bygga upp ett specialbibliotek.....	9
Ytterligare skäl.....	11
Byggande av samlingar genom gåvor och donationer	12
KB:s förslag	13
Bilagor.....	14
Bilaga 1 – Kopplingar till Europeiska rådet	14
Bilaga 2 - Kopplingar till romsk inkludering och Agenda 2030	15
Bilaga 3 - Antal medier per resursbibliotek	17
Bilaga 4 - Identifierade potentiella donationer	20
Bilaga 5 –Kostnader för mottagande av donationer	21
Bilaga 6 – Samråd - utredningsunderlag resursbibliotek och specialbibliotek för romer	24

Inledning

Genom regeringsbeslut 17 december 2020 erhöll Kungliga biblioteket (KB) uppdraget att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner (Ku2020/02691)¹. Uppdraget innefattar Finlandsinstitutets bibliotek (finska), Judiska biblioteket (jiddisch), Nordkalottbiblioteket (meänkieli) samt Samernas bibliotek (samiska) genom Sametinget, d.v.s. ett resursbibliotek för respektive minoritet och minoritetsspråk.

I uppdraget ingår bl.a. att dessa bibliotek ska vara stöd för landets kommuner och främja medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken. I uppdraget ska tillgång till litteratur för barn och unga särskilt beaktas.

Uppdraget innefattar också ett uppdrag där Kungl. biblioteket särskilt bör se över och lämna förslag på hur biblioteksverksamhet för romani chib kan främjas². Bakgrunden är att det vid utdelandet av uppdraget inte fanns ett bibliotek som bedömdes kunna utgöra en grund för ett nationellt uppdrag som resursbibliotek för romer och språket romani chib.

KB har därför under 2021 bedrivit både informationsarbete, insamling av behov och synpunkter samt prövat vissa grundläggande principiella bedömningar.

Kort summering

Under hösten 2021 har det allt tydligare utkristalliserats en bild av ett bibliotek för romani och romer, som är skilt från resursbiblioteksuppdraget med hänvisning till att det i dag inte finns en tillräcklig stor samling romsk litteratur på något existerande bibliotek. Idag finns inte något större offentligt bibliotek för medier på romani chib. Det kan jämföras med övriga nationella minoriteters bibliotek där redan existerande specialbibliotek har fått i uppdrag att utöka verksamhet att omfatta resursbiblioteksuppdraget.

I samtalen med romer som genomfördes under hösten/vintern 2021/2022 framkom att behoven kopplade till biblioteksverksamhet inte kan tillfredsställas genom enda gemensam lösning. KB stödjer detta och förordar därför en lösning med två separata insatser. Två verksamheter som kompletterar varandra behöver därför byggas upp:

- Den första insatsen är ett uppdrag att inrätta en funktion som KB i tidigare framställningar benämnt resursbibliotek, d.v.s. på samma sätt som för övriga nationella minoritetsspråk.. En sådan funktion är då en utbyggnad av ett befintligt bibliotek, motsvarande Finlandsinstitutets bibliotek, Judiska biblioteket, Nordkalottbiblioteket, samt Samernas bibliotek. KB anser att ett folkbibliotek/en kommun blir bästa mottagaren för sådant uppdrag. Målet är att stödja landets

¹ Uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek Diarienummer: Ku2020/02691: <https://www.regeringen.se/4b065b/contentassets/7f625bd6e72e4fd8945f45260b72f4ee/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-nationella-minoriteters-bibliotek.pdf>

² Ibid: sid 2

kommunala biblioteksverksamhet att på ett bättre sätt möta sitt lokalsamhälle och därigenom erbjuda romer en mer likvärdig verksamhet oavsett bostadsort.

- Den andra insatsen som föreslås är mer omfattande och en del i forskningens infrastruktur. Formen KB finner mest lämplig är att på regeringens initiativ inrätta ett separat specialbibliotek med eget uppdrag och fast ramanslag som är specialdestinerat. Syftet är att stödja forskning och högre utbildning. Specialbiblioteket kan rent fysiskt samlokaliseras med ett befintligt bibliotek och delvis utnyttja befintlig infrastruktur och organisation. Denna verksamhet är då skild från resursbiblioteksuppdraget.

Bakgrund och behovsinventering

Som framgått av KB:s delredovisning av uppdraget att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek, har en utredning i syfte att se över och lämna förslag på hur biblioteksverksamhet för romani chib kan främjas³, nu genomförts.

Som även nämndes i delredovisningen har minoritetslagens 5 § varit vägledande för hur arbetet har genomförts, vilket gäller t.ex. hur dialoger har genomförts eller hur synpunkter har inhämtats. De resultat och förslag som presenteras i denna utredning har en bred förankring hos den nationella minoritetsgruppen romer.

KB:s handläggare för romani chib har också bidragit i arbetet med att formulera [uppdragen](#) till de fyra resursbiblioteken. Avsikten med detta har varit att en motsvarande funktion för romer och romani chib ska kunna infogas i strukturen, utan att egentliga större ändringar i uppdragens utformning skulle krävas.

Disposition

Utredningen visar först arbetet med att utröna förutsättningar och möjligheter för inrättandet av funktionen resursbibliotek. Därefter kommer en mer ingående redogörelse för bakgrund slutsatser kring behov av upprättande av ett specialbibliotek för romer.

Insats 1: Resursbiblioteksfunktion för romani chib

Resursbibliotek för romani chib

KB har undersökt romernas önskemål med utgångspunkten att resursfunktionen ska vara så likartad som möjligt som de som inrättas i och med ovan nämnda uppdrag (Ku2020/02691).

Funktionen av ett resursbibliotek vilar på att det finns ett fullt fungerande bibliotek som fundament, det nationella uppdraget om att var en nationell resurs kommer som en

³ Ibid: sid 2

påbyggnad. KB har därför undersökt flera alternativa orter och bibliotek som lämpliga mottagare av uppdraget.

Ett resursbibliotek för romani chib bör, precis som övriga resursbibliotek fokusera på att⁴:

- ge konsultativt stöd till kommunerna, till exempel:
 - stöd till kommunerna för att biblioteken ska kunna främja revitalisering av språken och kulturerna genom läs- och litteraturfrämjande insatser etc.
 - stöd till kommunerna så att barn och unga kan utveckla en flerkulturell identitet med hjälp av bibliotekens resurser
 - stöd till kommunerna för att underlätta delaktighet, i synnerhet för barn och unga, i utformandet av bibliotekens verksamhet
 - stöd till kommunerna att synliggöra nationella minoriteter och öka förståelsen hos allmänheten
- ge stöd till skolbibliotek, lärare och elever
- bevaka relevant forskning, medieutveckling, utgivning etc.
- i samarbete med en av de nationella lånecentralerna ansvara för medieförsörjning inklusive förvärv, katalogisering och gallring, verka som kompetensstöd och bidra till kompletterande medieförsörjning till kommunerna
- tillhandahålla och/eller utveckla digitala tjänster som främjar de nationella minoriteternas användning av de resurser respektive organisation tillhandahåller där utgångspunkten är likvärdig tillgång oavsett var i landet användaren är bosatt, eller vilken ålder hen är
- främja respektive minoritetsspråk genom allmänskulturella program som komplement till de kommunala bibliotekens programverksamhet
- omvärldsbevaka språkområdets utveckling, minoritetspolitisk utveckling samt pedagogisk utveckling med särskilt fokus på nationella minoriteter, vilket förmedlas till berörda myndigheter, regional biblioteksverksamhet och kommunerna.

De kriterier som KB ser som relevanta i etableringen av ett resursbibliotek för romani chib är att resursbiblioteket blir en del av en långsiktig och stabil struktur. En verksamhet som inte är beroende av årliga verksamhetsbidrag genom ansökningsprocess. Ett resursbibliotek bör därför vara en påbyggnad på en redan befintlig biblioteksverksamhet för att kunna utvecklas dynamiskt tillsammans med all annan biblioteksverksamhet i landet. Det nationella resursbiblioteksuppdraget behöver därmed ett värdbibliotek som är villiga att satsa extra i sin egen organisation för att ge den styrka och stabilitet som krävs. Resursbiblioteket är att betrakta som en platsobunden funktion, men behöver samtidigt en fysisk plats och en samling biblioteksmedier som grund att stå på.

⁴ Kungliga biblioteket 2019: *Six strategiska reformer för stärkt bibliotek. Bilaga till Demokratins skattkammare. Förslag till en nationell biblioteksstrategi.* <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:publ-53>

Det krävs både en praktisk erfarenhet från användarmöten⁵ och en förmåga att omvandla det till metoder och stödmaterial. Detta kan bara ske i växelverkan med en löpande ”vardagsverksamhet” i kombination med ett utvecklingsinriktat biblioteksarbetet.

KB:s bedömning är att i dag kan detta arbetssätt lättast och med störst möjlighet till framgång göras av ett folkbibliotek som ges ett resursbiblioteksuppdrag. Uppdraget ger möjlighet att både rekrytera romsk- och pedagogisk kompetens som kombinerat med bibliotekets övriga kompetenser som ger styrka och dynamik att fortlöpande förbättra den konsultativa delen som vänder sig mot kommunal biblioteksverksamhet i hela landet.

Värdbiblioteket bör även vara beläget i ett område där många romer bor. För romer och romani chib ser KB att en kommunal huvudman skulle uppfylla dessa kriterier⁶. KB uppmärksammar regeringen på att ett kommunalt folkbibliotek har en kortare ställtid och kan ta emot ett nationellt uppdrag redan under kommande budgetår.

Europeiska Unionens Råd⁷ tar upp digital delaktighet, digital kunskap och vikten av romerna inte faller från i den digitala utvecklingen, se avsnitt 7 h), 8 e) och 13. Bibliotek generellt, folkbibliotek i synnerhet arbetar med MIK, digitala färdigheter och digitalt utanförskap.

Förslag på värdbibliotek för funktionen resursbibliotek

Under utredningens gång har flera tänkbara folkbibliotek övervägts. KB har sett till bibliotekets nuvarande inriktning till den romska målgruppen, vilka satsningar som görs och hur biblioteket arbetar med att integrera verksamheten; medier och programverksamhet, service och tjänster riktat till romerna.

KB har vägt in den uppskattade andelen romer som utgör det lokala befolkningsunderlaget. Det har bland annat gjorts genom att samtala med modersmåls lärare och därigenom har utredarna fått en bild av hur många elever som tar del av undervisning i någon av de romska varieteterna och kunna uppskatta hur stor gruppen romer är i kommunen⁸.

Vidare har utredarna vägt in förekomsten av lokalt romskt föreningsliv, hur livaktigt föreningarna och civilsamhället är för att driva romska frågor och tillhandahålla romsk kultur inriktat mot alla åldrar. Utredarna har också beaktat de kommunala strukturerna med inriktning romer, till exempel romska brobyggare, informatörer, samhällsvägledare etc. och hur integrerat det är i den kommunala organisationen. En faktor är huruvida kommunen satsat

⁵ Utgångspunkten är en form av evidensbaserat arbete där hypoteser, metoder och modeller prövas i den egna verksamheten samtidigt som man noterar hur det faller ut och kan göra korrigeringar.

⁶ De fyra resursbibliotek som har inrättats under 2021 har olika typer av huvudmän: stiftelse (Finlandsinstitutet) församling (judiska), myndighet (Sametinget, kommun (Övertorneå).

⁷ Europeiska unionens råd Interinstitutionellt ärende: 2020/0288 (NLE) Rådets Rekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6070-2021-INIT/sv/pdf>

⁸ Det uttrycks i termer av att det bor ”många” eller ”få” romer i området. Det har inte gjorts systematiska försök att erhålla faktiska kvantitativa data i siffror. Det innebär att det finns mörkertal, romer som inte deltar i modersmålsundervisning, föreningsliv etc. KB bedömer att det inte är nödvändigt att få fram kvantitativa underlag då det motsäger Sveriges inställning till att kvantifiera minoriteterna i grupper.

långsiktigt på att integrera romerna i de befintliga strukturerna både ekonomiskt och organisatoriskt.

Bibliotek som övervägts har bland annat fallit på att kommunens satsningar varit ojämna över tid, där nedskärningar gjort att uppbyggda strukturer försvagats under perioder. Ett varierande intresse och ojämna kommunal prioriteringar ger inte den stabilitet som romerna önskar. Det måste finnas ett ömsesidigt förtroende och respekt mellan de romska grupperna och kommunen.

KB och resursbiblioteket behöver ha förtroende för att viktiga stödfunktioner lokalt i form av föreningsliv, samhällsvägledning och modersmålsundervisning har en långsiktighet. Biblioteksfunktionen behöver ha närhet till dessa kringliggande aktörer för att kunna skapa bra innehåll, till exempel bjuda in föreläsare, sagoläsare, pedagoger osv. För att kunna arbeta nära sin målgrupp behövs goda kontakter i lokalsamhället och med romerna som bor där. Genom de erfarenheter som görs på det lokala planet kan det skalas upp och omvandlas till nationella insatser som kan spridas över hela landet.

Malmö Stad har genom sina tydliga och långåriga prioriteringar för och med romer visat sig vara den starkaste kandidaten och som också uppfyller de kriterier som tagits fram baserat på romernas farhågor och förhoppningar⁹. Närheten till Romskt informations- och kunskapscenter (RiKS) Romskt kulturcenter (RKC) och de romska föreningarna har gjort att Biblioteken i Malmö (BiM) redan har reguljär verksamhet för och med romer. Biblioteket har rekryterat romsk personal och byggt upp en fungerande verksamhet på områdesbibliotek där många romer bor. Malmö stad har 2022 gett ett uppdrag till BiM att skapa ett romernas bibliotek och göra en särskild satsning på biblioteksverksamhet för romer. Två områdesbibliotek; Lindängen och Oxie har en väl utvecklad daglig verksamhet för romer, och Lindängen har också en romsk personal anställd. Malmö stad har på många sätt byggt en samhällsverksamhet som inkluderar romer och romers behov och som har varit någorlunda stabil över tid.

⁹ Det finns en stor acceptans hos de romer som deltagit i dialogerna att förlägga uppdraget till BiM, Malmö stad.

KB:s bedömning

Resursbiblioteket är en funktion. Funktionen behöver ett bibliotek och behöver en närhet till daglig biblioteksverksamhet med användargrupper som motsvarar kommunal biblioteksverksamhet. KB ser att resursbiblioteksuppdraget kan tillföras ett befintligt kommunalt bibliotek och därigenom utnyttja värdbibliotekets infrastruktur och kompetens.

Resursbiblioteket innebär egentligen inte en uppgift att göra stora systematiska förvärv, utan mer strategisk komplettering till de redan befintliga samlingarna. Målgrupperna är landets regionala och kommunal biblioteksverksamhet och romska användare som besöker sitt lokala bibliotek, eller vänder sig till resursbiblioteket och verksamheten ska inriktas på målgruppernas huvudsakliga behov.

Biblioteken i Malmö (BiM) har kapacitet och strukturella förutsättningar att ta emot ett uppdrag. Malmö kommun har tagit ett kommunalt beslut att förstärka BiM för att skapa ett romernas bibliotek. KB anser att det finns en stark och stabil bas i BiM.

För specialiserad och forskningsinriktad litteratur behöver resursbiblioteket annat stöd från ett bibliotek vars huvuduppgift är att hålla en större samling av medier med romsk inriktning.

KB:s förslag

KB föreslår regeringen att KB får ett tilläggsuppdrag att inrätta funktionen resursbibliotek för romani chib och romer som är likvärdigt Ku2020/02691 Finlandsinstitutets bibliotek, Judiska biblioteket, Nordkalottbiblioteket och Samernas bibliotek.

KB föreslår vidare att Biblioteken i Malmö (BiM) blir värdbibliotek för resursbiblioteksuppdraget romani chib. BiM har kapacitet och strukturella förutsättningar att ta emot ett uppdrag. Malmö kommun har tagit ett kommunalt beslut att förstärka BiM för att skapa ett romernas bibliotek. KB anser att det finns en stark och stabil bas i BiM.

KB föreslår att det nuvarande anslaget om 10 miljoner kronor/år utökas med 2 miljoner kronor/år för att inrymma ytterligare ett uppdrag, i syfte att etablera ett resursbibliotek för romani chib.

Insats 2: Specialbibliotek för romer

Som nämns inledningsvis i avsnittet Bakgrund och behovsinventering, finns idag inte ett existerande specialbibliotek för romer. Ett specialbibliotek behöver därför byggas upp, vilket innebär ett långsiktigt och krävande arbete.

Skäl till att bygga upp ett specialbibliotek

Romska representanter pekar på den oerhört lilla grupp akademiskt utbildade romer som är verksamma i Sverige. Det är en hämmande faktor som är strukturellt betingad och tillräckliga stödjande strukturer saknas på många sätt. KB:s dialoger med de romska grupperna pekar på vikten av att romer själva bedriver forskning och har egen agens i de akademiska samtalen som forskare. Romer bör ges stöd att genomföra nödvändig utbildning för att få tillträde till hela arbetsmarknaden och inte begränsas till arbeten med lägre kvalifikationer. Som exempel pekar Europeiska Unionens Råd på områdena utbildning och medicin som särskilt viktiga.

Romastrategin och regeringens viljeyttringar har en rad förslag på åtgärder, bland dessa lyser dock biblioteken med sin frånvaro. Varken folk- skol- eller forskningsbibliotek har tagits i beaktande i de lösningsförslag som inryms i strategier, skrivelser och måldokument.

Bibliotek som företeelse och som verktyg i uppfyllandet av målen är outnyttjad. Samtidigt har romerna själva i alla dialoger pekat på läsningens och litteraturens stora betydelse i att förvärva, bibehålla, upprätthålla språket, få tillgång till kulturhistoria och romers berättelser. Hur ska romer få tillgång till detta om inte fullgoda bibliotek finns?

För att uppnå de mål som Europeiska Unionens Råd tagit fram per 2 mars 2021¹⁰ menar KB att det därför behövs en tydlig satsning som visar att Sverige tar romsk inkludering från ord till handling, samtidigt som det också kommer att ge positiv genklang i hela Europa.

Redan i reformförslaget, bilagt förslaget till nationell biblioteksstrategi som överlämnades till regeringen 2019 fanns önskemålet om funktionen specialbibliotek med bland punkterna som föreslogs för samtliga resursbibliotek: ”*som specialbibliotek stödja forskning och högre utbildning genom att ställa sina samlingar till förfogande.*”¹¹

¹⁰ Europeiska unionens råd Interinstitutionellt ärende: 2020/0288 (NLE) Rådets Rekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6070-2021-INIT/sv/pdf>

¹¹ Kungliga biblioteket 2019: Sex strategiska reformer för stärkt bibliotek. Bilaga till Demokratins skattkammare. Förslag till en nationell biblioteksstrategi. S. 13. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:publ-53>

KB har utifrån ovanstående resonemang identifierat ett antal skäl som ligger till grund för förslaget till att ett specialbibliotek för romer bör byggas upp:

- Romerna själva behöver tillgång till sitt eget kulturarv i alla dess former samlat på ett ställe, dock behöver det lokalmässigt inte begränsas till en fysisk plats, utan kan delas på exempelvis två platser om det skulle ge en fördel, däremot ska samlingarna betraktas som hörande till varandra.
- Ge tillgång till forskningsmaterial; för att kunna forska på språkutveckling och jämförande språkstudier etc. behövs rik tillgång källor som både är allsidiga ämnesmässigt och har tidsdjup. Språkteknologi behöver corpus samlingar¹².
- Forskning om rasism, diskriminering, utanförskap och diskursiv exkludering kräver bredd och djup i källorna, att kunna arbeta med ett samlat källmaterial på ett ställe.
- Romerna består av ett stort antal undergrupper, språkliga varieteter, för att varje grupp ska få tillgång till en allsidig och fullgod samling krävs en stor volym av medier totalt sett.
- För att romerna ska få tillträde till samhällets alla delar behöver en forskningstradition stärkas, det behövs källmaterial för allehanda ämnen.
- Den språkliga revitaliseringen kräver att också att ett vetenskapligt tänkande ska kunna förmedlas på det egna språket.
- Forskning behöver publiceras på romani chib och göras tillgängligt för framtida generationer och samtidigt samlas på ett specialbibliotek med bevarandeuppdrag.
- Potentialen att låta ett specialbibliotek för romer ta en framskjuten plats inom Europa och internationellt är enorm och kan ge Sverige en unik position i att genomföra romsk inkludering.

Ett sådant specialbibliotek skulle utgöra en större biblioteksverksamhet och fungera som fack/forskningsbibliotek för det romska kulturarvet, språk, traditioner, forskning och skönlitteratur. Specialbiblioteket bör utgöra stöd för alla romer på samma sätt som Samernas bibliotek är för alla samer.

Samlingarnas sammansättning ska vara allsidig och även stödja forskning och högre utbildning, liksom romer som vill bedriva egna studier eller forskning utanför det formella utbildningsväsendet. Samlingarna bör fokusera på det romska oavsett var i världen materialet publicerats.

Biblioteket kan samarbeta med andra organisationer och strukturer, till exempel kommunalt driven verksamhet för romer som finns: Romer i Stockholm, Romano Center Väst i Göteborg, Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö, liksom med arkiv, museer, universitet, högskolor, folkhögskolor och föreningsliv.

¹² För att kunna arbeta med språkteknologi krävs tillgång till större mängder textmassa, ofta kallat corpus samlingar. För att kunna utveckla rättstavning, smarta sökningar och text till tal behövs ett representativt och stort material att utgå från.

Ett specialbibliotek för romer bör kompetensmässigt kombinera bibliotekarieprofessionen med ett romskt perspektiv där kunskaper i språk och kultur är avgörande. Ett aktivt arbete med att bygga upp samlingar med både bredd och djup är huvuduppgift. Den kulturella kompetensen, liksom kompetens att bygga samlingar och utveckla bibliotekets bestånd är nyckelkompetenser.

Ett specialbibliotek för romer skulle bli en del av allmänna biblioteksväsendet, ingå i forskningens infrastruktur på samma sätt som Judiska biblioteket, Nordkalottbiblioteket och Samernas bibliotek, och kan användas i all forskning oavsett om studenten eller forskaren identifierar sig som rom eller inte.

Genom att specialbiblioteket ingår i den officiella biblioteksstatistiken kommer det att bli möjligt att följa bibliotekets utveckling och användandet av biblioteket. Att kunna följa specialbiblioteket genom officiell statistik ger en god grund för att på längre sikt kunna följa upp huruvida romsk inkludering slagit igenom och kan påvisas i bibliotekets utnyttjande.

Ytterligare skäl

Ytterligare skäl till att bygga upp ett separat specialbibliotek utgår ifrån Europeiska Unionens rekommendationer med fokus på där områden och åtgärder som avser att stärka romernas möjligheter till jämlikt deltagande i samhället och därmed ha samma förutsättningar som övriga inom Unionen eller i Sverige.

Även Europeiska Unionens Råd kan åberopas som skäl för att grunda ett specialbibliotek med romsk inriktning¹³ Flera avsnitt skriver fram vikten av utbildning, egenmakt, och erkännande för att kunna matcha dagens arbetsliv. Ett specialbibliotek med romsk inriktning lägger grunden för långsiktigt kapacitetsbyggande, en källa för alla romer att ösa ur, en funktion som samlar, beskriver, vårdar och bevarar det romska kulturarvet, både tryckt och digitalt.

Ett specialbibliotek med romsk inriktning är ett sätt att ge hela Europeiska Unionens romer en fokuspunkt. Ett bibliotek som har en stabil organisering, en långsiktig och varaktig satsning med utgångspunkt i de behov och önskemål romerna själva formulerat under KB:s dialogprocess. Biblioteket kan bli den punkt där det både sammanstrålar och reflekteras ut över Sverige och Europa, en fokuspunkt kopplad till kunskaps- och forskningsproducerande romska sammanhangen i vid bemärkelse.

13

Specialbiblioteket kan bli en viktig nyckel till att romer tar egen makt över det egna kulturarvet med stöd av samhällets ordinarie strukturer för bibliotek, forskning och högre studier.

Specialbibliotekets samlingar kommer att bli en värdefull forskningsinfrastruktur för en bredare grupp. Forskare inom en rad discipliner skulle gynnas av att det romska materialet finns samlat på ett ställe. I likhet med de processer som pågår med Sannings- och försoningskommissionen för tornedalningar, kväner och lantalaiset¹⁴ och Sanningskommissionen för övergreppen mot de samiska folken¹⁵ har romerna behov att forma sin egen berättelse. Till det krävs ett betydligt större bibliotek än det som erbjuds i dag, källmaterial behövs för att beskriva och dokumentera den diskriminering romer utsatts för. Södertörns högskola har ämnesområdet kritiska romska studier, där finns högskolebiblioteket som erbjuder samma service och samlingar som gentemot alla andra ämnen på högskolan. Det finns inga samlingar som byggs upp över tid eller som samlas in med målet att sträva efter en fullständighet, där medier och texter av en mängd olika slag samlas med målet att bevara förföljelse de romska folken utsatts för.

För att romer på ett meningsfullt sätt ska kunna bedriva egen forskning och forma en egen historieskrivning som en del av samhällets försoningsprocess, behövs källor och källmaterial. För att den romska forskningen ska ges samma möjligheter som övriga grupper i samhället behövs ett romskt specialbibliotek med ett uppdrag att bygga samlingar både på bredd och med tidsdjup. Europeiska unionens och Sveriges målsättningar behöver också understödjas med ett fullvärdigt bibliotek som kan erbjuda källmaterial som stöd för alla romer, både de som bedriver akademiska studier men även vilken rom som helst som har ett intresse för sin egen kultur, tradition och historia. Europeiska Unionens Råd har till medlemsstaterna pekat ut vägen för att göra romer delaktiga, integrerade och erbjudas samma möjligheter som övriga unionsmedborgare. Samtidigt måste medlemsländerna tolka och omsätta råden till nationella insatser.

För ytterligare skäl, se bilaga 1 och bilaga 2.

Byggnade av samlingar genom gåvor och donationer

Hur kan en tillräckligt stor bibliotekssamling med den ämnesmässiga och språkliga spännvidd som krävs byggas upp? Här har det varit viktigt att hitta alternativa vägar, eftersom det idag inte finns stora samlingar på en och samma plats. Romani chib har ett större antal varieteter jämfört med de andra nationella minoritetsspråken vilket automatisk betyder att samlingen behöver volymmässigt vara stor (se bilaga 3 för mer detaljer). Här kan större gåvor och donationer utgöra en grund för en sådan samling.

¹⁴ Sannings- och försoningskommissionen för tornedalningar, kväner och lantalaiset kommittédirektiv. Dir. 2020:29

¹⁵ Kartläggning och granskning av den politik som förts gentemot samerna och dess konsekvenser för det samiska folket. Kommittédirektiv Dir. 2021:103

Utredning har därför främst fokuserat arbetet på att utreda potentiella gåvor och donationer, där större mängder överförs vid ett och samma tillfälle till ett (eller flera) mottagande bibliotek.

För detaljer om identifierade potentiella donationer och kostnader vid mottagande av donationer, se bilaga 4 och 5.

KB:s förslag

Utifrån nämnda skäl föreslår KB regeringen att ytterligare fördjupad utredning görs för inrättandet av ett specialbibliotek för romernas kulturarv och forskningsmaterial, där huvudsakliga metoden är att arbeta med donationer. Utredningen bör även omfatta en detaljerad plan och kostnadsberäkningar inkl. de juridiska förutsättningarna för gåvor över nationsgränser.

Bilagor

Bilaga 1 – Kopplingar till Europeiska rådet

Europeiska Unionens Råd ¹⁶avsnitt 20 och 26 kan uppfattas som ett övergripande mål: Medlemsstaterna bör stärka romers egenmakt och erkänna romska kvinnors och mäns representation på lokal nivå ¹.

Medlemsstaterna bör främja kapacitetsuppbyggnad och ledarskap i det romska civilsamhället, inklusive i ungdomsorganisationer, så att berörda organ och organisationer kan delta i alla led av den politiska beslutsprocessen och i det offentliga livet i stort. (s38)

Avsnitt 2: Övergripande mål: jämlikhet, inkludering och delaktighet

g) främjar kunskaperna om romsk kultur, språk och historia, inklusive minnet av förintelsen av romer och försoningsprocesserna i samhället, bland annat genom att erbjuda relevant utbildning för lärare och utforma lämpliga läroplaner [etc.] (s24) Avsnitt 4: Medlemsstaterna bör, när så är lämpligt, öka romers meningsfulla delaktighet och samrådet med romer [etc.]¹

b) främjar kapacitetsuppbyggnad och ledarskap i det romska civilsamhället så att romer kan bli delaktiga i alla led av den politiska processen och det offentliga livet i stort,

c) främjar anställning av romer i offentliga och privata institutioner för att bidra till mångfald och expertis i den politiska processen och för att tillhandahålla goda förebilder,

Avsnitt 5: Tillgång till inkluderande allmän utbildning av god kvalitet

Medlemsstaterna bör säkerställa att alla romer i praktiken har lika tillgång till och samma möjligheter att delta i alla former och stadier av utbildning, från förskola och barnomsorg till högre utbildning, inklusive kompenserande utbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande.(s23)

Avsnitt 7: Medlemsstaterna bör verka för att undanröja all diskriminering, ojämlikhet och alla nackdelar i fråga om utbildningsmöjligheter, utbildningsresultat och utbildningsnivå, i förekommande fall [etc.] samt underpunkter c) till g) (s25)

Värt att notera är att Rådet också berör transnationellt arbete i avsnitt 28 och 29 där Rådet bland annat skriver att Medlemsstaterna bör främja gränsöverskridande partnerskap och utbyte genom att stödja nätverket av nationella kontaktpunkter för romer, EU:s nätverk för romer, EU-plattformen för romers integrering.(s39)

¹⁶ Europeiska unionens råd Interinstitutionellt ärende: 2020/0288 (NLE) Rådets Rekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6070-2021-INIT/sv/pdf>

Bilaga 2 - Kopplingar till romsk inkludering och Agenda 2030

Ytterligare skäl till att skapa ett specialbibliotek för romer kan återfinnas i strategin för romsk inkludering.

Roms inkludering

Sverige har sedan 2012 antagit en strategi för romsk inkludering ”Regeringens skrivelse 2011/12:56”:

Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering. Hela genomförandet av strategin bör präglas av romsk delaktighet och romskt inflytande med inriktning på förstärkt genomförande och kontinuerlig uppföljning av romers tillgång till de mänskliga rättigheterna på lokal, regional och nationell nivå. Det övergripande målet är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. De då tjugoåriga romernas rättigheter bör tas tillvara inom ordinarie strukturer och verksamhetsområden i lika hög grad som rättigheterna för tjugoåringarna i den övriga befolkningen.¹⁷

Regeringens skäl för att anta strategin formuleras i avsnitt 3:

Delegationen för romska frågor har i betänkandet Romers rätt (SOU 2010:55) konstaterat att Sverige brister när det gäller genomförande av romers rättigheter. [..] Delegationen anger att romers levnadsvillkor ofta är mycket sämre än för befolkningen i övrigt. Många romer saknar fullständig grundskoleutbildning och fotfäste på arbetsmarknaden. Delegationen erfar att medellivslängden är lägre, bostadsstandarden är sämre och att diskrimineringen av romer på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, inom utbildning och i det offentliga rummet är större än för någon annan grupp i samhället¹⁸.

I skrivelsens avsnitt 9: Kultur och språk nämns inte bibliotek medan andra mål som har stark koppling till bibliotek skrivs fram.

Romer ska ha kontroll och inflytande över sitt eget kulturarv, romsk kultur ska bevaras, utvecklas och göras tillgänglig, det ska finnas romska kulturinstitutioner och medier med garanterat statligt stöd och tryggad ekonomi, romer och romsk kultur och historia ska vara synliga i det svenska landskapet och på offentliga platser och det ska finnas fler permanenta romska kulturinstitutioner¹⁹.

¹⁷ Regeringens skrivelse 2011/12:56 s.1.

¹⁸ Regeringens skrivelse 2011/12:56 s. 11.

¹⁹ Regeringens skrivelse 2011/12:56 s.67.

Trots att delegationen, remissinstanserna och regeringen hade tillräckliga beskrivningar av både den hotade situationen romers språk och de överhängande riskerna att förlora varieteter av romani chib, har det inte formuleras åtgärder eller insatser som säkrar romers tillgång till litteratur och kulturarv genom bibliotek.

En satsning på ett specialbibliotek för romer skulle också på ett märkbart sätt stödja romer i hela världen, men kanske i synnerhet i Europa. Att samla ett så stort bestånd som nu skissas på är en historisk satsning som skulle ge genklang i hela världen. Romer är bosatta i alla världsdelar och ingår i en global kontext. Ett specialbibliotek för romer i Sverige skulle genast bli en fokuspunkt och öppna möjligheter i en rad andra länder. Katalogposterna blir en gemensam egendom för hela jordens länder, genom öppna data och de principer KB tillämpar med CC what ever vi har för licens blir det möjligt att bygga vidare med nya tjänster utanför Libris och Sverige. Genom bibliotekens globala medieförsörjningsnät kan alla romer oavsett bostadsort komma i kontakt med specialbiblioteket för romer.

Agenda 2030

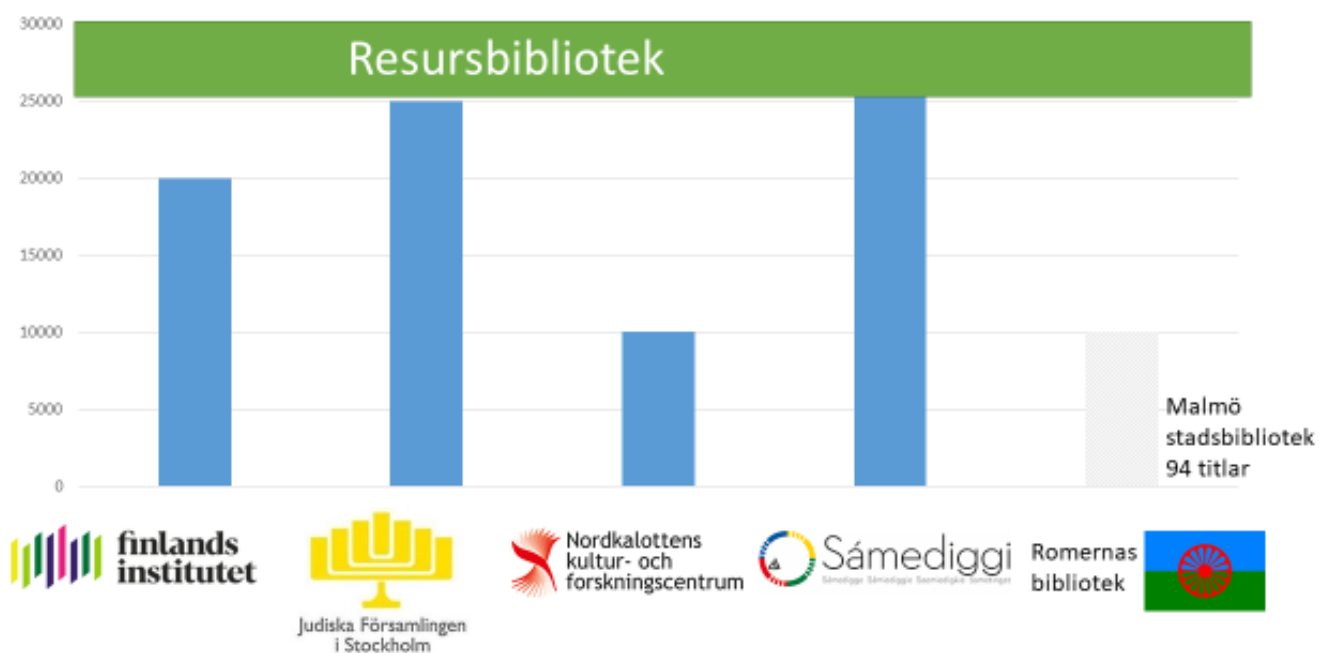
2012 fanns inte Agenda 2030, vid den tiden kopplades inte marginaliseringen av romerna som grupp mot andra större, globala utvecklingsmål. I dag har vi de globala hållbarhetsmålen, det finns tydliga kopplingar mot flera av målen. En satsning på ett specialbibliotek för romer skulle stödja dessa hållbarhetsmål samtidigt som det ligger helt i linje med den svenska strategin för romsk inkludering som antogs 2012.

- Ingen fattigdom - [Undersökning om romer och resande: Europa måste bryta den onda cirkeln av fattigdom och diskriminering som drabbar romer och resande](#)
- God hälsa och välbefinnande - [nulagesbeskrivning-rapport-om-romers-rattigheter-och-forutsattningar-for-halsa-i-pilotkommuner.pdf \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)
- God utbildning för alla - [Barnombudsmannen rapporterar br200x:cc \(minoritet.se\)](#)
- Jämställdhet - [DA 2020 24.pdf](#)
- Minskad ojämlikhet - [rapport-romers-rattigheter.pdf](#)
- Fredliga och inkluderande samhällen - [Amnesty - Romers rättigheter - Amnesty Sverige](#)

Bilaga 3 - Antal medier per resursbibliotek

Utredningen har sammanställt sammansättningen av samlingarna och samlingarnas storlek på de fyra bibliotek som har fått resursbiblioteksuppdrag inklusive romsk litteratur som finns i Libris. I jämförelsen blir det tydligt att romerna i förhållande till judar, samer, sverigefinnar och tornedalingar i stort sett helt saknar biblioteksmedier.

Tabell 1 - Antalet medier per resursbibliotek inklusive Biblioteken i Malmö

Romsk litteratur i Libris

Kommunal biblioteksverksamhet exemplifieras genom Biblioteken i Malmö (BiM) som är ett av de folkbibliotek som i större utsträckning försökt bygga en samling med romsk litteratur. 137²⁰ titlar är språkkodade på romani chib. Tillkommer gör också medier av romer och om romer på annat språk än romani chib, till största del svenska. Filmer, musik och tidigare nummer av tidskrifter tillkommer också, totalt en samling på högst cirka 500 medier totalt.

Totalt har Libris (alla bibliotekstyper) 897²¹ stycken språkkodade poster på romani chib. Detta kan jämföras med att de fyra resursbiblioteken har samlingar mellan 10 000 och 26 000 volymer.

²⁰ Svar från Malmö stadsbibliotek 2022-05-11.

²¹ Sökningen gjordes 2022-02-11, endast språkkoden användes.

Finlandsinstitutets bibliotek

Finlandsinstitutets bibliotek grundades av Stockholms Finska Förening 1894 och är därmed ett av Stockholms äldsta bibliotek. Biblioteket har ca 20 000 medier – böcker, ett brett utbud finska tidskrifter, musik, e-medier osv. I beståndet finns finsk, sverigefinsk och finlandssvensk skön- och facklitteratur för både vuxna och barn.

Judiska biblioteket

Judiska biblioteket och synagogan byggdes 1867.

Av historiska skäl är biblioteket och dess samling unik då Sverige undkom nazistisk ockupation varför samlingen inte plundrades. Biblioteket är ett specialbibliotek med judisk kulturell inriktning. I detta har jiddischkulturen en särskild ställning.

Biblioteket på Wahrendorffsgatan är ett forsknings- och specialbibliotek. Medierna här är äldre, unika eller av mer renodlad akademisk karaktär. Målgruppen är forskare, studenter vid högre utbildning, författare och andra specialintresserade.

Bajit kommer att innehålla ungefär 10 000 titlar med inriktning på det som är intressant för många, på nyare titlar och med ett litet utbud även för barn, tonåringar och unga vuxna.

Jiddischsamlingen uppgår till omkring 4000 titlar, varav merparten är äldre, av främst historiskt intresse och placerade i forskningsbiblioteket som läsesalsslån.

Under 2020/21 bedriver Judiska biblioteket ett forskningsprojekt om jiddischsamlingen i samarbete med Södertörns högskola. Judiska biblioteket strävar efter att förvärva nyare litteratur på jiddisch, som också kan lånas hem. Hela bibliotekets samling uppgår till ca 25 000 titlar.

Nordkalottens bibliotek

Nordkalottens bibliotek grundades 2002 och har ca 10 000 titlar.

Grunden i Nordkalottsbibliotekets samling utgörs av Ossian Svenssons samling. Svensson var rektor vid Tornedalens folkhögskola 1918–1946. Vid hans död innehöll samlingen upp emot 1000 värdefulla band om trakterna i norr köpta på antikvariat runt om i Europa, litteratur som idag är svår att få tag på. Samlingen omfattade så gott som allt som skrivits om dessa trakter geografiskt, geologiskt, etnografiskt, botaniskt, ekonomiskt, biografiskt och historiskt. Bland de förnämsta svenska verken kan nämnas exempelvis Olaus Rudbecks originella Nora Samoland tryckt i Uppsala 1701. Skjöldebrands Voyage pittoresque au Cap Nord med planscher. Den äldsta boken i samlingen är Manuale Lapponicum från 1648. Otaliga äldre reseskildringar och beskrivningar uppspårades av Ossian Svensson men även 1900-tals litteratur som idag kan anses som rariteter.

Samernas bibliotek

Grunden till Samernas bibliotek lades 1988 med anställning av en särskild bibliotekskonsulent vid Länsbiblioteket i Umeå. År 1993 flyttades verksamheten till

Jokkmokk. Samernas bibliotek inkluderar ett samiskt depåbibliotek för lån till bibliotek, skolor, organisationer, föreningar och institutioner.

I biblioteket ingår Israel Ruongs, Lars Thomassons och Lars Anders Baers samlingar

Mediebestånd (volym: 30.350) 15 848 titlar.

På samiska finns 6 477 titlar fördelat mellan 9 språk /varieteter inkl. Östsamiska.

Äldst titel: Luther, Martin. Piebmo Jubmela manaita : ånekes ajatallamusah färta peiwai jaken : waldetodum doktor Martin Lutherusa kirjist - Manna för Guds barn. Samiska - Stockholm, 1884.

Bilaga 4 - Identifierade potentiella donationer

Samling 1: USA

Det finns en större samling av romsk litteratur i USA som tänkbar donation. Donatorn börjar bli till åren och har ännu inte en lösning för hur samlingen ska kunna hållas samlad, tillgänglig och "leva vidare". Donatorn ser positivt på att överlämna hela eller delar av samlingen till Sverige och det framtida specialbiblioteket för romer. En sonderande kontakt har inletts. Det handlar om 10 000-15 000 objekt.

Samling 2: Österrike

I Österrike finns ett av världens största arkiv av romska berättelser, romska språkvarietéer samt samling av gamla romska orala traditioner och romsk musik. Det är en samling utan motstycke någonstans i världen, i samlingen finns även ett okänt antal publikationer som samlats in av Mozes Heinschink under 40 år med romer från hela världen. I arkivet finns även fonografiska samlingar med romer från Sverige. Vi har vid tidigare kontakter med romer i Sverige diskuterat eventuella donationsmöjligheter till hela eller delar av samlingen till det framtida specialbiblioteket för romer.

Samling 3: Indien

I början av 70-talet startade en indisk diplomat från Ryssland en rörelse som resulterade i ett erkännande av romer som ett folk med indiskt ursprung. Under denna tid startades även den första romska världskongressen i London där man samlades under det gemensamma namnet Romer, en gemensam flagga och national hymn. Weer Rajendra Rishi startade en verksamhet i Indien med en stor samling böcker som finns samlad på Indian Institute of Romani Studies i Chandigarh, men även ett museum som innehåller ett stort antal böcker och forskningsmaterial på Nehru Romano Kher. Verksamheten har avtagit efter hans bortgång och möjligheterna för att ta över samlingarna till Sverige behöver ses över, specifikt de samlingar av bilder och material som finns av den Svenska delegationen av romer som besökte platsen tillsammans med Indiens dåvarande premiärminister Indira Ghandi.

Internationellt intresse

Det finns ett stort internationellt intresse för att skapa ett specialbibliotek för romer, ett bibliotek som skulle kunna bli ett centrum i Europa.

Romernas förtroende för Sverige som ett land som arbetar antidiskriminerande och systematiskt för romsk inkludering är högt vilket gör att det finns ett större intresse för ett specialbibliotek lokaliserat i Sverige.

Donatorerna ser välvillig på en överföring till ett svenskt bibliotek.

Bilaga 5 –Kostnader för mottagande av donationer

Att ta emot donationer innebär en rad kostnader för flera parter, inte enbart för det mottagande biblioteket. Nedan följer en beskrivning dels för kostnader som donatorn inklusive mottagarna har, men även om kringkostnader som t.ex. specialkompetens i katalogisering, metadatahantering och bevarande. Beroende på vilken samling som blir aktuell kan det finnas vissa variationer i kostnadsposterna. Nedan beskrivs de huvudsakliga momenten baserat på KB:s övriga mottagande av donationer, såsom det ser ut idag. När ett bibliotek tar emot donationer är följande att beakta:

- Packning hos donatorn och transport²² (inom Sverige och/eller USA/Österrike/Indien till Sverige)
- Mottagning på biblioteket tillfällig förvaring/karantän (ev. behövs viss översyn av konservator)
- Uppordning och grov klassificering av materialet
- Katalogisering, metadataberikning
- Uppställning och iordningställande av utlåningsbara medier
- Ev. bevarandeinsatser för äldre och skört material²³

Vid mottagandet av materialet ställs krav på att kunna förvara och strukturera materialet. Har materialet transporterats i en längre transport finns risk att det finns ohyra, har varit utsatt för fukt osv. Därför behövs eventuellt en karantän till materialet är säkrat. Det kan också innebära akuta bevarande insatser.

Bibliotekarier, arkivarier och möjligen också konservatorer är professioner vars kompetenser behövs vid bedömningen.

Vidare krävs språklig kompetens i romani chib och de varieteter som förekommer i donationen, eller en lingvistisk kompetens som är mer generell, för att kunna fördela materialet på rätt varietet. Ett troligt scenario är ett tvärfunktionellt team där alla kompetenser finns i teamet, men där olika personer har olika specialområden.

Innehåller donationen ett äldre material kan det finnas behov av bevarandeinsatser, materialet kan vara skört och vara i behov av särskilda åtgärder, till exempel att placeras i kapsel eller skyddsomslag. Det kan också behövas rengöring innan uppställning. Materialet kan behöva digitaliseras för att göra det tillgängligt om originalet är för skört att hanteras som utlåningsexemplar och/eller är unikt.

Under katalogiseringsprocessen görs en finklassificering av materialet. Katalogiseringen kan antingen vara en primärkatalogisering, dvs. en katalogpost skapas från grunden, eller en katalogpost som hämtas från en annan katalog och anpassas till svensk standard. Om boken tidigare är katalogiserad görs en så kallad beståndspost. I samband med det kan viss

²² Kan göras genom en speditör och dennes kontakter i samma land samlingen befinner sig. Utarbetade rutiner finns hos flera speditörer; packning, tulldeklaration osv.

²³ Ev. kan en preliminär bedömning göras av donatorn.

uppdatering av posten bli nödvändig exempelvis språkkodning. Vidare kan det behövas metadataberikning genom indexering och ämnesord, beroende på den ursprungliga postens beskaffenhet.

Mottagande bibliotek behöver en ramförstärkning för att fortsatt bygga uppsamlingen, hålla den tillgänglig och utveckla verksamheten hos specialbiblioteket för romer.

Behov av specialistkompetens

Vid en större satsning som den som ett specialbibliotek för romer kommer förmodligen indirekta kostnader att falla på KB i sin roll som Nationalbibliotek. I det följande beskrivs möjliga kostnadsdrivande stödfunktioner som KB i så fall förutser:

- Stödfunktion katalogisering
- Stödfunktion metadatautveckling
- Juridiskt stöd, avtal etc. vid donationer
- Stöd i bevarande och hantering av material

Ett specialbibliotek för romer skulle ha behov av katalogiseringsstöd. Framförallt gäller det ämnesord och indexering, men även andra metadatainsatser och utveckling som underlättar sökning och åtkomst till samlingarnas innehåll.

Ett specialbibliotek för romer skulle också öka behovet av språkkodning (ISO-språkkoder för romani chib) som i dag inte finns (det är exempelvis omöjligt att genom språkkod skilja på Arli och Lovari²⁴).

Romanisering²⁵ handlar om att omvandla exempelvis kyrillisk skrift till det latinska alfabetet, och translitterering vilka ljud ska skrivas med vilka bokstavskombinationer. Detta behöver följa ett överenskommet mönster för att poster i katalogen ska bli sökbara. Auktoriserade namnformer²⁶ säkerställer att ett personnamn alltid skrivs på ett och samma sätt, så att allt kopplat till den upphovspersonen också återfinns vid en sökning. När det gäller romani chib är detta en extra stor utmaning eftersom det inte finns ett fastställt språk, stavning, grammatik, syntax och användning av diakritiska tecken varierar beroende på var personen har växt upp. Att jämka detta i biblioteksposter är en viktig del i att göra materialet sökbart.

När urfolk själva bedriver biblioteksutveckling²⁷ visar erfarenheterna från andra länder att ämnesord och sökingångar behöver förändras för att passa materialet och användandet av

²⁴ Att språkkodningen kommer till ger en omedelbar positiv effekt internationellt och nationellt eftersom det då går att på automatiserad väg sortera romsk litteratur på varietet. Genom att ISO språkkod är internationell kan svenska bibliotek ha en bättre möjlighet att finna litteratur på den specifika varieteteten i ett internationellt sammanhang som möjliggör fjärrlån och att kompilera bättre bibliografier och litteraturförteckningar.

²⁵ https://metadatabyran.kb.se/download/18.4487143317d93e82eb39bb/1641800876048/transliteration_alt_geogr_names_sv.pdf

²⁶ <https://metadatabyran.kb.se/auktoritetsarbete-och-agenter>

²⁷ Flera exempel finns på urfolk som genom egenmakt skapat helt nya system för ämnesindelningar, ämnesord, sökingångar och hylluppställning. Längst har utvecklingen kommit på Nya Zeeland där Maori skapat nya system för att beskriva bibliotekens samlingar och i Kanada där systematiskt arbete bedrivits i många år. Ett annat exempel är utvecklingen av [Databasen QUEERLIT](#) där utvecklingsarbete gjorts för att bättre beskriva

materialiet. Det innebär metadatautveckling där KB behöver vara delaktig. Eftersom Sveriges nationella bibliotekskatalog Libris använder öppna data kan vilket bibliotek som helst återanvända arbete som görs.

Beroende på samlingens skick hos donatorn, transportsätt och samlingens sammansättning kan bevarandeinsatser vara aktuella. Avhängig packning och transport kan rengöring krävas. Äldre material behöver hanteras enligt den praxis som finns för respektive materialkategori. KB har kompetens och lång erfarenhet och kan ge stöd vid bedömning och planering av bevarande insatser om behov finns.

HBTQI litteratur med ämnesord som kommer inifrån Queer gruppen snarare än omvärldens utifrån beskrivning. Det är rimligt att anta att ett systematiskt arbete med romsk litteratur ger upphov till liknande utveckling.

Avdelning/Enhet	Avdelningen för Bibliotekssamverkan och forskningsstöd
Handläggare	Bagir Kwiek
Datum	2022-03-08

Bilaga 6 – Samråd - utredningsunderlag resursbibliotek och specialbibliotek för romer

Under 2020-2021 under mitt uppdrag som Sveriges läsambassadör fick jag möjlighet att träffa många olika romer som på olika sätt arbetar med romsk litteratur eller romska språket men även träffa folkbibliotek runt om i Sverige. När jag sedan fick möjlighet att arbeta som handläggare på Kungliga biblioteket (KB) angående det romska resursbiblioteket tog jag med mig alla dessa röster in till utredningen.

Mitt arbete med utredningen startade under hösten 2021 och jag har haft enskilda möten med romer från stora delar av Sverige men även hållit zoom-möten och telefonkontakt med romer angående resursbiblioteket och utredningen. Kontakterna har varit med samtliga av de romska varieteterna som finns i Sverige, men även internationellt. Många av de förslag och tankar som framförts har tagits tillvara i utredningen. Via det nystartade romska litterära sällskapet så har jag även fått möjlighet att utöka kontaktytan med fler romer från fler städer utanför de tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

De personer som jag kan hänvisa till att i framtiden efter mitt uppdrag har tagit slut för KB och som bidragit med mycket av de tankar som finns med i utredningen från Sverige är:

- 10 enskilda samt flertal personer från romska litterära sällskapet samt Södertörn högskola som inkommit med många värdefulla insikter kring dom romska frågorna i Europa.

I Europa:

- HK som har samlat en internationell grupp intellektuella romer från universitet
- MZ som bidragit med kunskap och kontakter angående romsk litteratur från hela Europa.
- Samt representanter för ett flertal europeiska romska föreningar.

Bagir Kwiek, handläggare Kungliga biblioteket